

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

НИУ ім. Я. Мудрого
КАФЕДРА
КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВА УКРАЇНИ

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали V Міжнародної науково-практичної
конференція

Чернівці
29 жовтня 2021 року

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедрою процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (голова);

Вдовічен Віталій Анатолійович, доктор юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедрою адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Москвич Лідія Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Хотинська-Нор Оксана Зіновіївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Паскар Ауріка Лазорівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Каланча Інга Георгіївна, кандидат юридичних наук, прокурор Чернівецької обласної прокуратури, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бзова Лаура Георгіївна, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (29 жовтня 2021р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2021. - 445 с.

До збірника увійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 29 жовтня 2021 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

ЗМІСТ

Вітальне слово Президента Національної академії правових наук України...11

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ

1. Бабко В.В. Проблемні аспекти та шляхи вдосконалення інституту відрядження судді.....	13
2. Байранча Л.К. Суддівський активізм: чи потрібна обмеженість дискреції суду в сфері правотворчості.....	15
3. Бакаянова Н.М. Про значення щорічної доповіді Вищої ради правосуддя «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні».....	17
4. Боднар С.Б. Забезпечення права на захист: національний та конвенційний аспекти.....	19
5. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Судочинство та АВС як конкурентні взаємодоповнюючі системи вирішення спорів.....	22
6. Гончарук Ю.Г., Борик Ю.О. Деякі аспекти підготовки професійних суддів як один із елементів судової реформи: міжнародний досвід та перспективи його використання в Україні.....	26
7. Демидюк О.Б. Засади взаємодії Вищої ради правосуддя як органу судової влади з іншими органами влади.....	29
8. Казарян Е.Г. Довіра до суду як показник ефективної діяльності суду.....	32
9. Калужна О.М. Форми комунікації Верховного Суду із судьями низових ланок.....	34
10. Кондратова І.Д. Генеза відповідальності судді за порушення етичних норм.....	38
11. Кондрич В.В. Особливості відповідальності суддів Вищого антикорупційного суду.....	41
12. Кравчук О.О., Остапчук І.Б. Класифікація судової символіки.....	43
13. Крайній П.І. До питання про адміністративно-правовий статус Громадської ради доброчесності.....	45
14. Кузьмишин В.М. Судова реформа в контексті розвитку соціальної держави.....	48
15. Ленгер Я.І. Довіра до суду, як детермінанта незалежності влади.....	50
16. Нестерчук Л.П. Реалізація принципу спеціалізації судів України у порівнянні з країнами західної Європи.....	51
17. Овсяннікова О.О. Обмеження для суддів, які обіймають адміністративні посади в судах: необхідність чи втручання в незалежність?.....	54
18. Овчаренко О.М. Виконання рішення суду як конституційна цінність.....	57
19. Пущарко С.І. Забезпечення сталого роботи Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії суддів України як мета судової реформи.....	60
20. Рибалко Г.С. Нормотворча функція судової влади.....	62
21. Романів Г.В. Актуальні питання розвитку системи правосуддя.....	65
22. Снідевич О.С. Щодо окремих недоліків галузевих законопроектів про примусове виконання рішень.....	67
23. Стефанчук М.М. Зближення гарантій незалежності прокурорів та суддів крізь призму національного законодавства.....	70
24. Тертишник В.М. Інституційні аспекти забезпечення захисту прав людини в інтегративній доктрині правосуддя.....	73
25. Українець О.Б. Роль судді в процесі легітимації судової влади.....	75
26. Фідря Ю.О. Суддівська етика у світлі положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки.....	78

27. Ханик-Посполітак Р.Ю. Колегіальний чи одноособовий перегляд справи апеляційним судом цивільних справ?.....	81
28. Хотинська-Нор О.З. Професійна компетентність як вимога до членів Вищої ради правосуддя: проблеми правової регламентації.....	82
29. Худик А.М. Поняття «суб'єкт господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків» в аспекті визначення підсудності Вищого антикорупційного суду (п. 2 ч. 5 ст. 216 КПК України).....	85
30. Швецова Л.А. Актуальні питання застосування дисциплінарної практики Вищої ради правосуддя.....	88
31. Юрчишин В.Д. Прагматичний кримінальний процес: концептуальна модель.....	90

СЕКЦІЯ 2. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ СУДОВОЇ ВЛАДИ ІДЕЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

32. Birke R. Die Europäische Staatsanwaltschaft hat ihre Arbeit aufgenommen.....	94
33. Drăghici V., Toronciuk I. Răspunderea magistratilor români prezentare generală....	98
34. Wedde R. Die neue vorgerichtlichen sanierung im deutschen Recht.....	101
35. Wölk C. Aktuelle praktische Herausforderungen bei der Verhandlung von Zivil- und Wirtschaftssachen in Deutschland in Zeiten der Pandemie.....	105
36. Аляб'єва Н., Керімов А. Міжнародно-правовий захист цивільних осіб і доступ до правосуддя в умовах збройного конфлікту.....	108
37. Волощук О.Т. Судові гарантії під час війни в ХХІ столітті.....	111
38. Ковтун В. Європейський план дій із соціальних прав: сучасні виклики.....	114
39. Ніколенко А.М. Реалізація європейських стандартів в умовах реформування процесуального законодавства.....	116
40. Паскар А.А. Європейські стандарти правосуддя.....	118
41. Перелигіна Р.В., Семенюк І.М. Практика ЄСПЛ як невід'ємна складова конвенційної системи захисту прав людини (питання звільнення від покарання).....	121
42. Присяжна А.В. Правова природа і механізм взаємодії судових органів Європейського Союзу із судами держав-членів ЄС.....	123
43. Скляр С.С. Особливості практики Європейського суду щодо податкової амністії.....	125
44. Турканова В.І. Мета цивільного судочинства: вирішити чи врегулювати? На шляху до розвитку альтернативного врегулювання спорів в Україні.....	128
45. Цісельський О.В. Судоустрійні зміни у сфері розгляду комерційних спорів у деяких країнах Європи.....	130
46. Швецова Л.А. Міжнародний досвід застосування медіації для вирішення корпоративних спорів.....	133
47. Shcherbanyuk O., Sinkevych O. Pro homine doktrine und neueste trends in der menschenrechtsauslegung.....	135

СЕКЦІЯ 3. НОВІ ВИКЛИКИ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ТА ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

48. Вільчик Т.Б. Адвокатська діяльність в умовах сучасних технологій.....	139
49. Гуальтай П.М. Етичні аспекти участі прокурора у судовому процесі.....	142
50. Ковальова Я.О. Конфіденційність як фундаментальний принцип адвокатської діяльності.....	144

51. Ковальчук І.С. Роль підвищення кваліфікації прокурорів у розбудові системи органів прокуратури.....	146
52. Крегул Я.М. Професійне вигорання прокурора: причини виникнення та шляхи подолання.....	148
53. Крижевська О.О. Представництво адвокатом в нотаріальному процесі: актуальні питання.....	151
54. Кухнюк Д.В. Професійна відповідальність адвоката: недоліки правового регулювання.....	153
55. Лапкін А.В. Прокурор як помічник судді у судовому кримінальному провадженні.....	156
56. Маліневський О.М. Співучасть у зловживанні правом адвокатом: роль клієнта.....	159
57. Озерський І.В. Медіація в кримінальному процесі як тренінгова програма для підвищення кваліфікації прокурорів у тренінговому центрі прокурорів України.....	161
58. Попов Г.В. Окремі аспекти конституційності реформування органів прокуратури України.....	163

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА СУДОВА АРГУМЕНТАЦІЯ

59. Андрієвська Л.О. Доказова діяльність прокурора в цивільному процесі України.....	166
60. Бабенко Г.О. Щодо правового статусу неповнолітніх в цивільному судочинстві.....	167
61. Vzova L.G., Moisei G.G. Metode de interpretare a dreptului la demnitate umană în deciziile Curții Constituționale a Ucrainei și ale Consiliului Constituțional al Franței.....	170
62. Білецька А.М. Танцюють всі? (Про множинність осіб ініціюючого кредитора у справах про банкрутство).....	174
63. Бойко В.В. Розумність процесуальних дій судді під час розгляду цивільної справи.....	176
64. Бондар І.В. Проблемні аспекти виконання рішень про встановлення побачень з дитиною.....	179
65. Бутирська І.А. Вплив уніфікації процесуальних кодексів на оперативність господарського судочинства.....	181
66. Буханевич О.М., Івановська А.М. Суб'єкти процесуальних відносин у сфері реалізації конституційного контролю.....	184
67. Галус О.О. До питання про об'єкти судового контролю за муніципально-правовим регулюванням.....	187
68. Гансецька В.В. Питання доцільності залучення нотаріуса та представників органів державної влади або місцевого самоврядування як заінтересованих осіб у справах щодо встановлення факту прживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу.....	189
69. Гаркот А.Б. Переписка у месенджерах: актуальні проблеми доказування.....	191
70. Гетманцев О.В. Стадії та види проваджень у цивільному судочинстві України: теоретико-прикладний зміст.....	194
71. Гловюк І.В. Проблемні питання тлумачення та застосування статті 24 КПК України.....	196
72. Горбачова А.Д. Спрощене позовне провадження: актуальні проблеми з розгляду справ.....	199

73. Григорчак Ю.П. Поняття адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.....	202
74. Дем'янченко А.С., Процько М.І. Питання відстрочення оплати судового збору у судовому провадженні.....	205
75. Заьотін В.М. Підстави для відступу від висновку щодо застосування норми права: проблематика застосування на прикладі справи щодо порушення меж територіальної компетенції вчинення нотаріальних дій.....	207
76. Зіньова О.С. Застосування принципу змагальності в процесі доказування згідно цивільного процесуального законодавства України.....	210
77. Каланча І.Г. Підходи до класифікації електронних носіїв інформації та інформаційних систем для завдань кримінального провадження.....	211
78. Коцдрат'єва Л.А. Електронні докази як засіб доказування в цивільному судочинстві.....	213
79. Косован В.С. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні.....	216
80. Костроміна О.Г. Проблеми використання результатів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному провадженні.....	218
81. Кричина А.В. Процесуальні права дитини в цивільному судочинстві в контексті забезпечення найкращих інтересів дитини.....	219
82. Кройтор В.А. Нормативність та регулятивна роль як характерна ознака поняття принципів цивільного судочинства.....	221
83. Лук'янчиков Є.А., Лук'янчиков Б.Є. Інститут понять в системі процесуальних гарантій захисту прав особи.....	224
84. Мазур М.Р. Реалізація інституту звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим у кримінальному провадженні: окремі питання судової практики.....	227
85. Малярчук А.С. Співвідношення і реалізація принципів територіальної юрисдикції та диспозитивності при виборі місця виконання рішення (на матеріалах судової практики).....	230
86. Марчук С.В. Проблеми застосування процесуального законодавства в контексті необхідності вдосконалення правових та процесуальних гарантій прав потерпілих на стадіях досудового розслідування та судового розгляду.....	233
87. Меленко О.В. Медіація в системі альтернативного вирішення спорів: компаративістський підхід.....	236
88. Мельник Я.Я. Про методологічну нікчемність формулювання поняття «зловживання правом» в цивільному процесі.....	241
89. Мудрецька Г.В. Окремі питання оскарження повернення тимчасово вилученого майна за клопотанням сторони захисту.....	242
90. Осіпова І.І. Обов'язок доказування і звільнення від доказування в цивільному судочинстві.....	244
91. Остафійчук Л.А. До питання визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні.....	246
92. Парфьонов І.В. Проблемні питання під час розсекречування матеріальних носіїв інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні.....	249
93. Поліщук М. Електронні докази в цивільному процесі: проблеми застосування на практиці.....	252
94. Попко В.В. Методологічні аспекти становлення міжнародного кримінально-процесуального права.....	253

95. Рябовол О.О. Особливості тимчасового вилучення майна та копіювання інформації в контексті заборони тимчасового вилучення електронних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку.....	256
96. Савчин Н.М., Кирилюк Н.В. Свочасний розгляд і вирішення цивільних справ: практика Європейського суду з прав людини.....	258
97. Самбор М.А. Право на свободу мирних зібрань: засоби захисту.....	261
98. Тагулич І.Ю. Естонська модель як складова доброчесності у цивільному судочинстві.....	264
99. Трач О.М. Закриття провадження у цивільній справі судом апеляційної інстанції.....	267
100. Тумко Д.І. Проблеми процесуальної взаємодії слідчого та прокурора під час надання та виконання письмових вказівок прокурора.....	269
101. Чебан В.М. Роль судді при вирішенні справ про домашнє насильство.....	272
102. Чернова О.О. Обвинувальний акт: закрити чи повернути? Проблемні питання та прогалини у законодавстві.....	275
103. Чупрун Є.В. Сутність імунітету свідка у цивільному судочинстві.....	277
104. Шуміло О.М. Перспективи поширення юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо справ про екоцид.....	279
105. Юрчишин В.М., Савченко В.А. Особливості проведення дізнання та досудового слідства відповідно до кримінального процесуального законодавства ФРН.....	282
106. Явор О.А. Відшкодування моральної шкоди як один із способів захисту сімейних прав та інтересів (практичні питання).....	284
107. Яцина В.Б. Принципи судового керівництва та диспозитивності в цивільному судочинстві.....	287

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

108. Babayeva A. Sustainable development and ensuring human rights: mutual relations.....	291
109. Бабак М.А. Особливості конституційної скарги у деяких країнах колишнього соціалістичного табору.....	299
110. Вольська І.В. Межі повноважень Конституційного Суду України за результатами розгляду справ: правові позиції.....	301
111. Сгорова В.С. Стратегія розвитку конституційного судочинства.....	304
112. Калініченко О.Ф. Розвиток конституційного судочинства в Україні: реалії сьогодення.....	306
113. Кущіренко О.Г. Доктрина «войовничої» демократії в діяльності Конституційного Суду України.....	307
114. Летнянчин А.І. Еволюція конституційної доктрини України: від правової (юридичної) позиції до офіційної конституційної доктрини.....	310
115. Перпель К.С. Юридичні особи як суб'єкти права на конституційну скаргу: бути чи не бути?.....	313
116. Потапенко А.В. Визначення ефективного способу захисту у випадку конкуренції позовів.....	315
117. Придубський С.В. Конституційний Суд України та його інституційно-правова (не) визначеність («Фантом» вітчизняного конституціоналізму?.....	318

118. Рибачук А.І. Правила застосування норм Конституції у країнах континентальної системи права: законодавче закріплення.....	321
119. Рижук І.В. Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді України в рішеннях Конституційного Суду України.....	324
120. Розвадовський В.І. Проблеми правового регулювання представництва у конституційному провадженні: вітчизняний та зарубіжний досвід.....	326
121. Руснак А.В. Суб'єкти доказування в конституційному судовому процесі України.....	329
122. Слінько Т.М. Право на справедливий суд у контексті євроінтеграційних процесів.....	331

СЕКЦІЯ 6. ПЕРШІ КРОКИ В НАУЦІ

123. Артеменко Д.С. Особливості застосування процедури медіації в адміністративному судочинстві.....	334
124. Бакун В.І. Контрмажоритарний аргумент у конституційному судовому процесі: зарубіжний досвід.....	336
125. Банар О.В. «Проблеми реалізації засади – поваги до людської гідності у кримінальному провадженні».....	338
126. Бельмега В.І. Проблемні питання створення судових електронних систем в Україні та Європі.....	341
127. Білик О.А. Деякі аспекти щодо проблем доступності до правосуддя.....	342
128. Бобровська І.С. Медіація як альтернатива судовому вирішенню сімейних спорів.....	343
129. Булах О.О. «Правосуддя дружнє до дитини»: міжнародні стандарти та національна практика.....	346
130. Варварюк І.В. Принцип пропорційності в цивільному судочинстві.....	348
131. Горішна К.В. Адвокатська монополія в контексті реалізації принципу незалежності інституту адвокатури.....	350
132. Гриндей О.В. Загальні та спеціальні права позивача в цивільному процесі.....	352
133. Гусейнова К.А. Європейські стандарти судової влади та їх конституційне закріплення.....	355
134. Депутат Д.Р. Зловживання процесуальними правами в цивільному судочинстві: нормативне врегулювання та судова.....	358
135. Дзядевич В.Р. Проблеми визначення ефективності діяльності суду.....	361
136. Дмитрух В.Д. Європейські стандарти судочинства та перспективи їх застосування в Україні.....	364
137. Драгомерецька Д.В. Принцип пропорційності, правова аргументація та дискреційні повноваження державного управління: аналіз меж основних прав та гарантій.....	366
138. Esiobu D.E. Non-state legal regulation: development of alternative (nonjudicial) and pre-trial settlement of disputes.....	368
139. Єрмєй В.Р. Зловживання процесуальними правами в цивільному судочинстві: практичний аспект.....	369
140. Завгородня К.О. Конституційні основи кримінального судочинства США.....	372
141. Зеленюк О.В., Тігаренко В.О. Загальна характеристика законодавства щодо захисту прав інтернет-користувачів в Україні.....	375
142. Ілаш В.О. (Не)релевантне застосування практики ЄСПЛ як джерела права в Україні.....	377

143. Кляпак М. Rechtsstellung des Verfassungsgerichts der Bundesrepublik Deutschland.....	379
144. Ключков І.Р. Проблеми реалізації Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства в Україні.....	380
145. Кремзедюк О.В. Громадський контроль за судовою гілкою влади як шлях повернення довіри до суду.....	381
146. Куликівець Ю.І. Інститут конституційної скарги: міжнародний досвід.....	383
147. Линник О. Сучасні тенденції електронного обігу судових рішень в Україні та за кордоном.....	386
148. Luru A. Anti-crisis tools of constitutional reform.....	389
149. Любченко Ю.С. Особливості використання в цивільному судочинстві електронних доказів.....	391
150. Малофій К.А. Порівняльна характеристика цивільного процесуального правонаступництва України та Німеччини.....	394
151. Мегек О.В. Спільні та відмінні риси позивача та третьої особи із самостійними вимогами в цивільному судочинстві.....	396
152. Мовчан В.Ю. «Електронний суд» в системі правосуддя України.....	398
153. Муқан А.О. Роль судді у забезпеченні верховенства права: зарубіжний досвід.....	399
154. Надієнко Ю.А. Застосування висновку експерта з питань права в господарському судочинстві.....	400
155. Оношка В.А. Гарантії адвокатської діяльності в рішеннях Європейського суду з прав людини.....	403
156. Осадчук Т.В. Конституційна юрисдикція в демократичному суспільстві: конституційні суди як «влада Конституції».....	404
157. Плисюк І.М. Встановлення юридичного факту смерті особи.....	407
158. Проценко А.М. Розвиток адміністративного судочинства в Україні.....	409
159. Прощок А.І. Вільний вибір захисника у кримінальному процесі.....	411
160. Рафальська А.М. Криза судового законодавства в Україні протягом 2010-2013 років.....	413
161. Савицька А.О. Реалізація права на судовий захист в умовах пандемії.....	414
162. Савчук М.В. Застосування «популярного» конституційного аргументу у практиці Верховного Суду США: практика для України.....	416
163. Семенчук А.В. Гонорар успіху адвоката в системі доступу до правосуддя.....	419
164. Сичов Б.С. «Менталітет» як форма конституційного кріпацтва: народ як джерело конституційної кризи.....	421
165. Смашнюк Я.Я. Зарубіжний досвід врегулювання гонорару успіху адвоката та перспективи запровадження в Україні.....	423
166. Стовп'юк Н.А. Процесуальне становище правонаступника у цивільному процесі.....	426
167. Стойко Д.О. Міжнародні стандарти в доказовій діяльності у цивільному судочинстві.....	428
168. Строїч Ю.І. Проблема застосування джерел процесуального законодавства в розрізі адміністративного судочинства.....	431
169. Суховерський М.Т. «Електронний суд» – переваги та перші виклики під час застосування на практиці.....	432
170. Суховерхова Д.В. Реалізація принципу безпосередності.....	434
171. Татуляч С.І. Участь представника у справах наказного провадження.....	436

172. Хащева Я.В. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників в цивільному судочинств.....	438
173. Щербакова Я.М. Загальна характеристика та особливості кримінальних правопорушень проти правосуддя.....	441

правозахисних інституцій¹. Міжнародні механізми захисту права на свободу мирних зібрань, на нашу думку мають декілька напрямків, а саме: 1) загальний захист об'єктивного права на свободу мирних зібрань, що полягає у систематичному проведенні міжнародних моніторингових місій та надання відповідних пропозицій, сформульованих у резолюціях міжнародних організацій та їх інститутів з метою сприяння дотриманню засадничих принципів права на свободу мирних зібрань, сформульованих у міжнародних документах та у правових доктринах, що перебувають у постійному розвитку та пошуку; 2) персоналізований захист суб'єктивного права на свободу мирних зібрань шляхом звернення до органів та організацій, які поширюють свої повноваження на членів таких організацій, з метою відновлення порушеного права на свободу мирних зібрань.

Насамкінець зазначимо, що захист права на свободу мирних зібрань перш за все, як превентивний механізм, створює умови ефективного використання та здійснення права на свободу мирних зібрань, а у активній фазі – забезпечує поновлення вихідних умов для здійснення цього права, усуває чинники, які перешкоджають його використанню та здійсненню. Механізм захисту права на свободу мирних зібрань, на наш погляд, слугує засобом стримування суб'єктів, перш за все суб'єктів владних повноважень, у необґрунтованому та безпідставному обмеженні права на свободу мирних зібрань.

Отже, з метою однакоого рівного, справедливого використання та застосування права на свободу мирних зібрань слід використовувати функціональні та інституційні механізми захисту права на свободу мирних зібрань від індивідуального його відстоювання суб'єктом здійснення до звернення до державних органів шляхом використання закріплених у позитивному праві механізмів захисту порушених, або таких, що на думку носія права порушуються, прав і свобод, у тому числі й використання міжнародних процедур.

ЕСТОПЕЛЬ ЯК СКЛАДОВА ДОБРОСОВІСНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Татулич І.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Презумпція добросовісності отримала безпосереднє закріплення у ч. 5 ст. 12 ЦК України, відповідно до якої якщо законом встановлені правові наслідки недобросовісного або нерозумного здійснення особою свого права, вважається, що поведінка особи є добросовісною та розумною, якщо інше не встановлено судом. Щодо стосується процесуального законодавства, то варто звернути увагу, що у Рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004 у справі про охоронюваний законом інтерес констатувалось, що добросовісність є однією із загальноправових засад. Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) 2004 р. у попередній редакції у ч. 3 ст. 27 закріплював обов'язок осіб, які беруть участь у справі, добросовісно здійснювати свої права та виконувати процесуальні обов'язки. Натомість ЦПК України у редакції 2017 р. інакше підходить до зазначеного питання. Так, відповідно до ч. 1 ст. 44 ЦПК України учасники судового процесу та їхні представники

---

¹ Безсонова М.В. Конституційне право на звернення до міжнародних правозахисних інституцій: проблеми теорії і практики: дис... канд. юрид. наук. зі спец.: 12.00.02 – Конституційне право; муніципальне право. Харків, 2019. 228 с.

повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається¹. Отже, категорія «добросовісність» безпосередньо пов'язана з проблемою зловживання правом учасниками судового процесу.

Добросовісність (п. 6 ч. 1 ст. 3 ЦК України) – це певний стандарт поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення. Саме таке визначення наводиться в одній із постанов Верховного Суду (постанова ККС від 16.05.2018 у справі №449/1154/14). У судовій практиці принцип добросовісності охоплює: естопель; заборона суперечливої поведінки (*venire contra factum proprium*); заборона зловживання цивільними та процесуальними правами.

Добросовісність при реалізації прав і повноважень включає в себе, в першу чергу, неприпустимість зловживання правом, яка, виходячи із конституційних положень, означає, що здійснення прав та свобод людини не повинно порушувати права та свободи інших осіб. Зловживання правом – це свого роду спотворення права. У цьому випадку особа надає своїм діям повну видимість юридичної правильності, використовуючи насправді свої права в цілях, які є протилежними тим, що переслідують позитивне право (постанова КГС ВС від 08.05.2018 р. у справі №910/1873/17; Постанова КГС ВС від 12.03.2019р у справі №918/361/18).

Із принципом добросовісності у цивільному судочинстві також пов'язана вимога заборони суперечливої поведінки в процесі, що у всьому світі відома під назвою процесуального естопелю. Процесуальний естопель становить собою принцип, відповідно до якого сторона не повинна мати можливість отримати переваги від своєї непослідовної поведінки в процесі на шкоду іншій стороні. По суті йдеться про заборону відмови від попередніх процесуальних дій, вчинених стороною під час провадження, та зміни процесуальної поведінки сторони на шкоду іншій стороні. Очевидно, вітчизняний законодавець намагався фрагментарно відтворити елементи процесуального естопелю шляхом регламентації можливості відмови від визнання обставин у справі лише у виключних випадках. Так, за загальним правилом обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною (ч.ч. 1, 2 ст. 82 ЦПК). Зазначене положення, безперечно, спрямоване на забезпечення передбачуваності процесуальної поведінки сторін спору та унеможливлення отримання процесуальних переваг недобросовісної сторони спору. Окрім зазначеного вище прикладу, на думку А. О. Ткачук фрагментарне відтворення зазначене правило знайшло в чинному ЦПК України і в наступних нормах. Наприклад, при визнанні преюдиційності судових актів з точки зору звільнення від доказування обставин, що ними встановлені (ч.ч. 4-6 ст. 82 ЦПК України); неможливість скасування судового рішення апеляційним судом у разі порушення правил підсудності, якщо особа без поважних причин не заявляла про невідповідність справи у суді першої інстанції (ч. 2 ст. 378 ЦПК України), тощо².

¹ Цивільний процесуальний кодекс : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2021 р. К.: Паливода А. В., 2021. 312 с.

² Ткачук А. О. Принципи добросовісності учасників цивільного судочинства та заборона зловживати цивільними процесуальними правами. Проблеми законності. 2018. Вип. 141. С. 94-103.

Естопель (у перекладі з англійської – позбавляти права надавати заперечення) – правовий принцип, відповідно до якого особа втрачає право посилатися на будь-які факти на обґрунтування своєї позиції. Тобто йдеться про заборону відмови від попередніх процесуальних дій, що вчиняються під час провадження та зміни процесуальної поведінки сторони на шкоду іншій стороні.

Доктрина «естопель» бере походження з англосаксонської системи права і базується на принципах добросовісності і послідовності. За своєю природою це прояв загального принципу недопустимості зловживання правом. Сторона, яка вчиняє дії або робить заяви у спорі, що суперечать тій позиції, яку вона займала раніше, не повинна отримати перевагу від своєї непослідовної поведінки. В англійському праві естопель означає заперечення такої поведінки сторони в процесі, якою вона перекреслює те, що попередньо було нею визнано. У міжнародному праві згідно з правилом естопеля суб'єкт не може вчиняти дії, несумісні з його позицією, що випливає з попередньої поведінки чи відповідних заяв¹. При здійсненні цивільного судочинства така ситуація виникає у разі, коли сторона дотримується позиції, яка є протилежною до її попередньої позиції, орієнтуючись на яку діяла інша сторона².

По суті згаданий принцип римського права *venire contra factum proprium* є вираженням *equitable estoppel* – однієї з найважливіших доктрин загального права. В системі загального права ця доктрина ґрунтується на *principles of fraud*. Вона спрямована на недопущення ситуації, в якій одна сторона може займати іншу позицію в судовому розгляді справи, що відрізняється від її більш ранньої поведінки або заяв, якщо це ставить протилежну сторону у невідгане становище.

При здійсненні правосуддя на суд покладається обов'язок вживати всіх передбачених законом заходів до всебічного, повного і об'єктивного з'ясування дійсних обставин справ, прав та обов'язків сторін, внаслідок чого виникає необхідність дослідження джерел, що містять відомості про фактичні обставини справи. Доказування є єдиним шляхом встановлення судом фактичних обставин справи і передус акту застосування в судовому рішенні норм матеріального права, висновку суду про наявність прав та обов'язків у сторін. Підсумовуючи зазначене, слід зауважити, що витребування доказів у разі недобросовісної поведінки учасників справи, використання процесуального естопеля підвищує значення процесу доказування і забезпечує дотримання безпеки та дисципліни учасників процесу задля ефективного правосуддя³.

Верховний Суд, а саме Касаційний цивільний та Касаційний господарський суди, в своїх постановках неодноразово посилався на принцип римського права *venire contra factum proprium* (заборона суперечливої поведінки), який базується ще на римській максимі – «*non concedit venire contra factum proprium*» (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці). (*Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 10.04.2019 р. у справі №390/34/17 (провадження №61-22 315сво18)*). У даній постанові визначено, що поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, яка не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. У справі №910/19179/17 Касаційним господарським судом застосовано принцип «естопель», тобто принцип, який означає категоричне заперечення такої поведінки

¹ Погребняк С. П. Втілення принципу добросовісності в праві. Вісник Академії правових наук України. 2007. № 2(49). С. 13–24.

² Taniguchi Y. Good Faith and Abuse of Procedural Rights in Japanese Civil Procedure. *Tulsa Journal of Comparative & International Law*. 2000. Vol. 8. P. 164–182.

³ Новосад А. С. Процесуальний естопель: особливості застосування. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2019 р.). Дніпро : ДАУВС, 2019. С. 320-321.

сторони в процесі, якою вона перекреслює те, що попередньо було нею визнано в цьому та/або іншому судовому процесі. Принцип «естопел», зокрема, застосовано і в практиці Європейського суду з прав людини («Хохліч проти України», заява №41707/98; «Рефаг парті зі (Партія добробуту) Туреччини та інші проти Туреччини, заяви №№41340/98, 41342/98, 41344/98). Аналогічна правова позиція викладена у справах №914/2622/16, №914/3593/15, №237/142/16-ц, №911/205/18.

На разі, суди загальної юрисдикції рідко застосовують такий правовий принцип, як естопел, натомість часткове відображення процесуального естопелю, як ми вже зазначили, міститься у ч. 2 ст. 82 ЦПК України та в інших нормах. Отже, у сучасному процесуальному законодавстві, як і в зарубіжній літературі з питань цивільного процесуального права, питання процесуальної добросовісності, окрім проблематики зловживання процесуальними правами, згадується також у контексті так званого «процесуального естопелю», під яким розуміють неможливість суперечливої поведінки сторін у цивільному судочинстві, яка надасть переваги одній стороні над іншою, порушивши при цьому основні засади та завдання цивільного судочинства.

ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Трач О.М.

*доцент кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені
Леоніда Юзькова, кандидат юридичних наук, доцент*

Закриття провадження у справі допускається як судом першої, так і перевірочних інстанцій. Разом з тим Розділ V ЦПК України визначає спеціальні підстави закриття апеляційного, касаційного проваджень. Ст. 362 ЦПК України визначає підстави закриття апеляційного провадження. Біль розширене коло підстав для закриття касаційного провадження у порівнянні із закриттям апеляційного провадження.

Під закриттям апеляційного провадження у справі слід розуміти вид закінчення провадження без винесення постанови суду апеляційної інстанції по цивільній справі у зв'язку з встановленням судом обставин, що вказують на неправомірність виникнення процесу або неможливість чи недоцільність його продовження, та наслідком якого є неможливість повторного подання тожної апеляційної скарги.

Ст. 362 ЦПК України, встановлено перелік підстав для закриття апеляційного провадження у справі. Чітка процесуальна регламентація таких підстав виступає гарантією того, що правомірне відкриття апеляційного провадження у справі завершиться винесенням постанови, якщо обставини, що обумовлюють цей вид ускладнення будуть присутні. Розширене тлумачення підстав не допускається, може мати наслідком порушення норм процесуального права. Закриття апеляційного провадження у справі за відсутності для цього визначених процесуальним законом підстав вказують на незаконну відмову у здійсненні права на оскарження судового рішення.

Апеляційне провадження закривається за умови встановлення судом обставин, що вказують на те, що процес в суді апеляційної інстанції виник неправомірно або продовжувати його є неможливим. Неправомірним є процес, який виник за умови відсутності у особи, яка подала апеляційну скаргу передумов здійснення права на апеляційне оскарження. Однак закриття провадження у справі не завжди вказує на помилку суду допущену під час відкриття провадження у справі. Воно може мати місце у разі здійснення диспозитивного права на відмову від скарги.

Однією із підстав закриття апеляційного провадження суду є відкриття провадження у